

МАКСИМ ГОРЬКИЙ

РУССКІЙ ЦАРЬ

З великоруської мови переклав
ОМЕЛЯН РЕВЮК

СКРЕНТОН, ПА.
ВИДАВНИЦТВО ПРОСВІТНОЇ КОМІСІЇ
РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА
1916.

...В Царському Селі приймають не дуже ласкаво, але зате оригінально.

Як я лише увійшов, мене оточила товпа жандармів і руки їх відразу з упертою цікавостію почали мандрувати по пустинях моїх кишень.

—Панове!—кажу я до них любезно—я знав, куди йду, і не взяв зі собою ні копійки!...

Але вони не звернули на ті слова ні найменшої уваги і даліше обшукували мою одіж, обув, волосе, заглядаючи мені в рот і всюди, де може досягнути людське око. Комната, в котрій відбувалося те пошукування, була прибрана просто, але зі смаком: при кождім вікні стояв машинний кріс, дулом до улиці, перед дверми скорострільна гармата, під стінами—рядом карабіни. Обшукували по майстерськи, видно було, що люди займаються справою не лише знакомою, але й улюбленою. Я повертаюся в їх руках як мяч. Наконець один з них відступив від мене на три кроки в бік, оглянув мою стать своїм поглядом і закомендерував мені:

—Роздягатись!

—Тож—як?—питаю я.

—Зовсім!—рішучо заяви він.

—Дякую вам!—кажу я.—Як ви хочете мене мити—то непотрібне, я сьогодня купав ся...

—Без жартів!—повторив він, прицілюючись мені до голови револьвером. Се ані трохи не здивувало його товаришів, противно вони відразу кинулись на мене і в одну мить зняли з моого тіла шматє, як скірку з помаранчі. Начальник їх знов мовчки і

пильно оглянув мое тіло і коли наконець всі перевіркали, що у мене нема бомби і що я маю шию зовсім добре надаючу ся на те, аби мене повісити—сказав до мене:

—Ідіть!

—А... убрати ся можна?

—Не треба!

—Але позовльте...

—Не розговорюй! Марш!

Двох з них, винявши шаблі, станули коло мене по боках, третий ішов зі заду, тримаючи револьвер на висоті моого карку. І ми мовчки пішли салями палати.

В кождій з них сиділи і стояли люди, вооружені від пяти до зубів. Образ моого ходу був видно звичайний для них,—лише один, облизуючи губи, питав моїх товаришів:

—Пороти чи вішати?

—Журналіст!—відповіли йому.

—А... значить вішати!—рішив він.

Мене провели у велику кімнату без вікон і з одними дверми, тими, котрими я увійшов. Під стелею горіла бліда лямпа, обливаючи кімнату рівним, мутним світлом. Під лямпою стояла невеличка гармата і кромі неї в кімнаті не було нічого. Та скромна обстанова, на місці перепиху, котрий я сподівався побачити, не подобала ся мені. Було в ній якесь пригноблене, щось що насувало на мою душу нівеселі здогади.

—Нема чого тут розглядатись!—звернув мою увагу мій сторож з револьвером.

—Я бачу... відповів я.

Мої сторожі привязали мене животом до дула

гармати, а руки лишили вільні. Потім один з них привязав до замку гармати шнурок електричного провода з гузиком на кінци, відніс його до стіни кімнати перед мною і там положив його на долівку. Його товариші обмацали шнурки, що лучили мене з дулом.

—Руки в гору!—закомендерували мені. Я підняв руки. Всі три обійшли мене довкола і щезнули. Хтось-там спокійно сказав:

—Готово!

Наступила тишина. Я чув, як у мене на голові встає волосе. Сталь гармати, дотикаючись моого живота, розносилася по всім тілі дрож холоду. Голі стіни з трох боків сумно дивилися на мене. Я подумав:

—Не вже-ж се моя послідна розмова?

І ставало жаль на сю гадку... Мені захотіло ся спустити руку і погладити сталь пушкі як гладять собаки...

Але в ту саму хвилину, під долівкою, перед мною, роздав ся дивний шум—немовби хто віддихав глубоким віддихом умученя. Один квадрат долівки зник нагло, а в отворі показала ся невеличка рука і бістро схопила за гузик. А за нею передімною вискочив зпід підлоги, як корок з фляшки, сам русський царь з усіми своїми титулами і весь у зелізі.

Від несподіваного виду я здрігнув ся і руки мої опали.

—Руки в гору!—роздав ся трівожний голос царя. Я побачив, що його палець готов натиснути на гузик електричного проводу і мої руки підлетіли до гори як крила вітрака під ударом вітру.

—От так!—сказав цар і на його обличу поя-

вило ся щось подібне до усміху.—Як Ми бачимо руки підданого коло карманів, Нам здає ся, що він хоче кинути в Нас бомбу, навіть тоді, як він хоче Нам дати рубля....

—Ваше Величество!—сказав я,—у мене нема карманів...

—Так, так! Ми бачимо!—відповів він,—але все таки держіть руки в гору... Люди стали промітні і люті...

—О, так, Ваше Величество!—щиро згодив ся я.

—Вам не дуже прикро через ті невеликі міри обережності, приняті для охорони Нашого житя?—спитав він.

—Ні! Не журіть ся, прошу... Я привик...—відповідав я йому, не спускаючи очій з його пальця, що лежав на електричнім гузику. Малесенький рух одного сустава—і мені в жолудок висипле ся з горла гармати триста штук картачів. Оживаючи кождої хвилі такого гостинця—не хотячи робиш ся чемним.

—Як бачите—Нам самим не дуже вигідно, але наш обовязок перед Богом наказує Нам страдати!—сказав він, сумно повертаючи головою.

Весь від голови до стіп закований в збрюю, як рицар який давний, він як всі властителі народа в наші дні, сидів на престолі з багнетів. Але убранє його було дуже тяжке і престол не видавав ся вигідним. При неосторожних руках царя багнети тряслися і він незручно колисав ся на них.

—Ми читали вашу розмову з Василем Федоровичом, королем Німеччини і побратимом Нашим,—говорив цар, розмріяно на пів замикаючи очі. —Ат король! Він король навіть тоді, як у нього зіпсуються жолудок... А Ми сего не можемо сказати про себе!—

зітхнувши додав він і піднявши начільник панцира на пильно вимитій лівій руці, добув звідкись із під збруї папірчик і бігаючи по ньому очима,—заговорив:

—Ум людський—убийник Богів і королів, має в королі Німеччини непобідимого соперника... Так, се король! Він твердо знає, що вірною подругою вождів народа була все богиня Глупота.

—І брехні, Ваше Величество!—додав я.

Він поглянув на мене і сухо сказав:

—Промови Царя не годить ся переривати!...

—Так, ви гарно, правдиво написали про короля Василя Федоровича... Однак, се ще не дає вам права перебивати Наші промови... Кождий повинен знати своє місце!... Царь—на престолі, підданий—під його ногами. Але,—не сумуйте від сеї уваги—Ми розуміємо, що ви не можете упасти Нам до ніг... І знаємо Ми,—додав він зітхнувши,—що минули ті часи, коли піддані кидали під ноги королів свої серця... як про се розказують надворні історики... Але надворні історики стали непопулярні серед народа... ось, де ясно видно шкідливість просвіти!... Піддані кидають під ноги Царя всяке сміте... Се називається поступ техніки!... Кілько сили волі і мудrosti мусять мати Царі, щоби задержувати біг часу, щоби зводити потік думок в русло поважання і страху перед Богом і Цarem... — Він зітхнув, тревожним рухом підняв руки до лиця і прижмуривші очі, уважно оглянув їх, рушаючи пальцями. Ніздрі його нервово дрожали, як би занюхали якийсь острий, колючий запах.

Лице царя зовсім не вражало величию. Се було

лице чоловіка передовсім хоробливо боязливого, а далі вже лютого і нерозумного...

Його руки нагло обі опали на його коліна — зелізо нараменників зачепило за панцир, наповняючи комнату холодним, різким звуком. Царь здрігнувся, оглянув ся і говорив далі — водячи очима по папері:

—От, кажуть, що руки у Царя всегда в крові народа... Яка брехня! Як се можна бачити? Прецінь Ми не самі проливаємо ту кров?... тому Ми кожного дня по п'ять разів, а деколи й більше, миємо руки у воді, горячій і з пахощами, щоби навіть запаху крви не було чути... Так! О! Як би Ми хотіли, щоби хто-небудь говорив світови правду про Нас. Через глупі балачки газет Европа до Нас відносить ся з упередженем і несправедливо... Ніхто не знає, як широко тревожить Нас судьба Нашого народа... як палить Нам серце думка, що він, народ самим Богом відданий в Нашу владу, — нині повстає проти Бoga відкидаючи владу Царя.

—Я хочу правдиво повторити все, що ви скажете, Ваше Величество, — предложив я.

Він уважно поглянув на мене і краснорічivo показав очима на електричний гузик в своїй руці.

—Так, ви поставлені в таке положене, в котрім можна говорити лише правду, — і винявши зпід збруї паперечь, став читати з нього: — “В газетах пишуть, що Ми убиваємо невинних десятками і сотнями — се неправда, як все, що напечатано в газетах і десять літ тому назад, вчора, сьогодня, і навіть завтра і за рік в них напечатають, все те брехня і буде брехнею, як не послужить на славу доброті і мудrosti Царя Росії. Европа уважає нас деспотом,

тираном, злим духом Росії, почварою, котра ссе її живу кров і білую мясо російського народа”...

Він замовчав, читаючи собі по тихо, а потім здвигнув плечима і замітив півголосом:

—Нащо він се написав? Дурак!... Гм... так, он де початок...

“...Розумним людям всім відомо, що всякий правдивий Володар, власть над народом діставши з рук Пана світа, — обовязаний сохранити свій Божий дар за яку би ціну не було. А для того царям треба і вбивати і вішати кожного, хто посміє противити ся святому праву Царської влади над житем і майном людей. Царь, як намісник Бога на землі, є вірний пастирь свого народа. Жерело мудrosti, даної Богом, — Він повинен хоронити серця людей від шкідливих думок, які в них сіє діявол. Кожному цареви треба, аби його народ був непорочно-наївний і щоби принимав все, що випливає з поняття Царської влади, як ласку, зіслану з неба, — побожно, покірно і спокійно”...

Царь перервав читанє, замкнув очі, і усміхаючи ся вдоволеним усміхом, на мінуту замовчав. Потім зітхнув з вдоволенем і викрикнув: — Як гарно написав, бестія! Великий талан — чужі думки викладає так, гей би він з ними родив ся!... Так, не даром же з війська його прогнали за шулерство... каналю!..

—Чи міг би я довідатись, Ваше Величество, хто є автором тої поеми? — спитав я Царя.

—Один жандармський офіцир... великий падлюка... як зрештою всі жандарми серед поетів... Ми хотіли прочитати сю бесіду перед Думою, як Нашу престольну бесіду... але Нам казали, що поезії в по-

літиції — не місце. А притім ті члени Думи — народ подекуди ще дикий, неосвоєний — дивлять ся як вовки, і видно зовсім не розуміють, що значить — Царь! Всі вони — досить прилично одіті, але не мають ордерів і тому — не добре виховані. З часом Ми, може бути, дамо їм ордери... як се їм поможе поправити свої хиби. Ми все таки сказали їм промову, написану коротко і доступно для їх ума одним льокайом Нашим... Льокаї — дуже вірнопідданий народ; — крадуть богато, але престолови служать — як льокаї. Потім хотіли Ми їх прогнати з Думи, але Нам міністри радили — завчасу, кажуть... Наш Трепов, як правдивий радикал, радив розстріляти їх... але з тим можна не спішити ся, Ми думаємо... Тепер Ми через вас ту промову пускаємо в часописи, щоби весь світ знав правду про вожда російського народа. Будемо читати дальнє... Де Ми перервали... “побожно, покірно і спокійно”... ага. Попробую читати на память...

Він замкнув очі і говорив далі:

“Ми казали вбивати” — не се! Забув... “Ми убивали народ без рахунку” — ні, не так. Бесіду без паперу трудно говорити!... До того-ж Нам тепер говорити ритмічною прозою — вона ліпше затемнюю думку бесіди і надає її величи... А навчити ся сего трудно. Ну... ідемо далі:

“Повновласник Владики неба для правленя народом на землі — Царь повинен бути і строгий і грізний, але — справедливий. Балачка про те, що Ми, царь Росії, вбили когось “невинно” — певно, що — брехня. Ми самі нікого не вбиваємо, Ми не маємо часу займати ся цею справою... Рука Царя не має ані часу ані сили для винищення народних

мас. Селян і робітників в Росії вбивають салдати і козаки. Салдати і козаки, Ми думаємо, добре бачуть, хто винен, а хто невинний: убиті — їх братя і батьки. Через обовязок служби, нищучи своїх кревних, вони певно знають, хто повинен бути вбитий, хто покалічений, а хто лише зруйнований... І наконець, — невинно вбитий, він — в рай іде! Нашо-ж тут кричати про звірства, злочини... і таке інше? Не кождий може в рай попасти так дешево та скоро як вірнопідданий Царя Росії, намісника Христового на землі і сина православної церкви... І — дальнє: що значить для краю з таким величезним населенем, хочби міліон убитих? А ми за цілий рік праці коло знищення народної волі убили не цілого пів міліона... А все таки ґазети цілої Європи кричуть, що Ми тиран, Ми вирід... Нас в Італію соціалісти не пустили, упереджуючи, що висвіщуть... Висвистати Царя! Невже-ж се кепський актор? Ви забули, як не зле Ми грали ролю доброго Царя і Миротворця, майже п'ять літ? І вся Європа — вірила, що Ми дійсно “добрий малий...”

Тут Царь задержав ся, подумав і сказав нахмутивши брови:

— Ну, се злишне... Як сміє він, Наш підданий, оправдувати поступки свого пана? Осел!... І нашо він поставив тут точки? Поет, а знаки перепинання зле ставить... ідіот!... Дальше...

“Вірмени на Кавказі побиті руками вірнопідданіх Татарів? Але прецінь сїй подїї надали вид національної ворожнечі і треба було вірити, що воно так і є, що се — правда. А як могло трафити ся, що Вірмени і Татари, віки проживши разом як други, знов стали непримиримими ворогами? Що-ж в тім

дивного? Прецінь і землетрясеня трафляють ся в друге... Як султан турецький заставив Курдів і своїх жовнірів нищити Вірменів — їх нищили десятками тисяч і шуму було менче... Подумайте — ну де ту справедливість? Жидів побили? Но — прецінь не всіх! А відтак: причина побитя Жидів лежить в поступі християнства. Ті, що признали себе дітьми Христа і православної церкви, скоро починають нищити Жидів за те, що вони не хотять признати за правду науки Христа про милосердє і про любов до всіх. Се-ж ясне кожному, хто не соціяліст. Ідею християнства роками довгими в народі розвивали урядники, шпіони і попи і от — ідея та видає свої плоди... При чім ту Ми? Єще безличні писаки ставлять нам у вину кровавий день.. девяного січня”...

Царь замовк і прочитавши по тихо кілька стрічок, невдоволений завважив: — Він знов не видержав ритму... яка необережність, се треба зазначити. У вас нема олівця? — звернув ся він до мене, але зараз таки викрикнув:

—Не треба! Не треба! Руки... не рушайте руками!

—Він зазначив похибку в ритмі бесіди нігтем на папері і читав даліше:

—“Але обвиняти Царя за те”... гм!... бовван! — за ту справу — розумний чоловік не повинен. Ми — Царь. І як Ми казали стріляти в народ, то значить, у Нас були причини стріляти. І як би Ми забажали бесідувати з народом, то Ми стали би бесідувати. Сподіємо ся, що се ясне! Нарід не повинен забувати, що в руки Царські Господь вложив

не лише берло і державу, але також меч, т. є. багнети і гармати.”

Царь задержав ся і сказав:

—Тут він забув про машинові карабіни... от бестія розсіяна! Багнети і гармати і машинові карабіни... ая...

—“Вживати сих орудій війни і мира Царь може так як Він хоче, і тому нема пощо колоти Нам очі девятим січня. Ми все маємо слушність. Ми, можливо, й самі не розуміємо, нащо перестріляли того дня так богато вірноїданих... але, що не зрозуміле Царю, — зрозуміле Богу. Царь лише орудє в Його святих руках, як чоловік — орудє в руках земного Бога, то є Царя. І все, що недоступне деколи умови Царя, повинно признавати ся натхненем Бога, а то, чого не розуміють люди, зрозуміле лише умови Царя...”

Микола II. підняв голову, увінчану тяжким шоломом, пильно оглянув руку, обтер піт з чола і сказав, вдаривши пальцем по папері.

—Ви подумайте над тим! Гора мудrosti! Ми навіть Самі не можемо зрозуміти тут значіння... але чуємо, що се прегарно! Зволоч, написавши таку промову, буде міністром внутрішніх справ, побачите. Він ще молодий тепер, але вже живе на удержанні двох старих графинь і одної балетниці, близької до Нашого дворя... Але — ви не задумайте подати до газет і сї тайні подробиці!.. Се Наша приватна справа... чуєте?

—Ваше Величество,—сказав я,—мої руки опадають!

—А ви можете рушати ними?

—Не можу...

—Спустіть їх... Однак, як хоч одна рука у вас рушить ся—з гори прошу, даруйте Нам! але Ми позбавимо вас житя! Наше жите потрібне російсько-му народови, він так дорого платить за него!... Скінчім промову... Де Ми задержалися? Так от...

—“От короткий список Наших скромних справ, котрі газетярі роздули до величини злочинів Івана Грізного і других монархів, котрих нещастє лежало в тім, що їх піддані не признавали всеї незмірної влади, зісланої від Бога царям. Все друге, що Ми доконали, малозначне і не варта навіть згадувати про ті діла, без котрих влада Царська не може бути кріпка, народи щасливі і мирні... Так, приміром, від часу до часу треба розстрілювати робітників, щоби вбити їх подлі мрії про висшість робочого народу над забезпеченими і непрацюючими людьми, підпору держави. Селянам треба, щоби їх деколи вибили, або стріляли до них з рушниць. Се повинно їх переконати, що Монарх не забуває і про них, що перед Його престолом — всі рівні! Купці, шляхта, духовенство, робітники і хлопи в моїй демократичній державі — всі мають рівні права перед законом на багнет і пішибницю. І Ми маємо право гордити ся сим. Ми Нашу промову закінчимо пригадкою, що лише Бог, помазаний Царя на царство, має владу судити Його справи”... От і все! Коротко, сильно, всім зрозуміло... Ви запамятали?

—Так, — відповів я.

Микола П. підняв палець вгору і говорив далі:

—Але, по тім всім, що сказано, Ми всетаки конституціоналіст...

Він зітхнув.

—Тому, що абсолютному монархови тепер ні-

хто не дає гроший... От Ми завели у себе парлямент... Н-да! Зі сим можна помирити ся... Як члени парляменту будуть, як ми їм приказали, вірно служити вітчині і безпроволочно збільшать податки... Але вони, здає ся не розуміють своїх роль...

Він витягнув звідкись паперець і вичитав з него:

—“В чім лежить значінє правдивої конституції. В тім, що межи Царем а народом стає кілька десять людей і весь тягар відповідальности за правлінє народом, котрий падав на голову монарха, від тоді паде на голови тих панів.” Се повинні бути тверді голови... і гнучкі хребти. Бо... як бути по голові... треба скоро зігнути ся... Ми се знаємо...

—Ви про японські гузи згадували, Ваше Величчтво? — спитав я.

—Японія? —сказав він гордо. — Найби в Нас лише гроші, гарна армія і талановитий полководець. —Ми відплатилиб ся Японії за той гуз, набитий на Нашій голові... Так, але от... Дума... Як вона думає заховувати ся й далі так визиваючо, як з початку... від неї не буде хісна вітчині!... Ми розженемо її багнетами Нашої доброї гвардії...

—Але, Ваше Величчтво, народ... — почав я.

Він перебив мені, підняв палець в гору і витягнув ще один паперець із під панцира. — Він був нащаний паперцями, як поросяtkо кашою.

—“Нарід—се віск в руках Царя—і все! Проти народа, котрий посмієстати в обороні Думи — в Нас є вірнопіддані, котрі покажуть Нам вірність свому Цареви... Татари вже зіпсуті впливом ворожих Нам течій... але у Нас є Калмуки, Башкіри і Кіргізи... Вистарчить їм позволити, а вони почнуть

і палити і грабити і убивати не гірше козаків. Все те приbere вид несподівано разпалавшої ворожнечі племен і дасть Нам право сказати Європі: "Як Ми були неограниченим монархом — Ми своєю сильною рукою уміли здружувати дикі інстинкти, а конституція ослабила узду — от дивітъ ся, до чого веде свобода, котрої жадні все і всюди одні бунтівники!" Зі сего — просте і ясне заключене: Росія за надто некультурна і дика для європейських форм правління, вона може благоденствувати лише під берлом Царя, в котрого руках—зібрана вся власть... Як довго істнует віра в Бога — абсолютизм Царя все докаже, доки існують дикиуни—Царь власть свою буде вмів і піддержати і доказати...

Він замовк, ласково усміхнув ся до мене і сказав:

—Мати і Победоносцев — вони Нас прекрасно навчають думати по царськи!... До того ще нам поможуть... великі князі, придворні... а кілько губернаторів, чиновників, злодіїв, убийників,, шпіонів при конституції лишить ся без діла! Вони прецінь розуміють, що для них законність і порядок — петля. І чи можна сподівати ся, що ті люди підуть з народом проти Царя? Ні, Ми ще поцарюєм троха.

Він навіть розвеселив ся, але се не зробило його лиця красшим і не прогнало тревоги з його неспокійних очей.

—Але, Ваше Величество, а де ви возьмете гроші?

— Гроший? Гроший достарчить Дума. Під сю інституцію дають в Європі по 88 на 100, хоч вона не варта і десять, Нам здає ся...

—А як ви Думу розженете?

—Тоді продам Василеви Федоровичови Польщу... Може й Францію Ми йому продамо, як вона не стане Нам давати грошей... Нашо її тоді, неправда-ж? Кавказ продати корисно... Він дуже богато варта для Нас, але нічого не дає, все лише неспокої, повстання, бунти.... Сибір Американці куплять — людий на засланє можна слати до Архангельска, там дуже богато місця на се. Холод і пустиня... Росію можна заокруглити як яблоко і так стиснути її в кулак, що вона на koneц успокоїть ся...

Він замовк, задумавши ся. Його бліді губи дрожали, палці рук трясли ся, як ніжки паука, а очі все бігали по стінах і уха рушали ся, як уха крілика.

—Може бути, Ми уступимо з початку... Так, може бути! Нам богато радить, щоби Ми дали їм дещо з того, що вони просять... І як вони почнуть ділити дар, — тоді Ми нападемо на них зненацька... і руки Наших вірно підданих потрафлять вирвати язики з гортанок тих бунтовничих балакунів, котрі думають, що воля неосвіченого та голодного народа стойть понад волею Самодержця Помазанника Божого... і проче, і проче..

Він трохи запалив ся, його безкрове лице знов спіtnіло... Успокоївши ся і втерши чоло своїми дрожачими руками, він закінчив:

—Ну, досить однак! Ми все говорили для світа, все, що Нам написали на папері... і навіть дещо непотрібне... Але непотрібного з уст Царя ніхто не чує! Ви чули лише то, що Ми прочитали з паперу... Ідіть благовістити світови про мудрість і доброту серця того, що нагородив вас щастем розмови з Ним без свідків! Ідіть!

Він відкинув на бік електричний гузик і скоріше, чим я вспів пожелати йому щасливої дороги, провалив ся під землю разом з престолом.

Але передімною в полутемноті тої кімнати все ще блестіли його пильно виміті руки і неспокійно бігали очі. Через них було видно темноту його душі, зморщеної тревогами житя, як печене яблоко. Якийсь сірий тепленький кисіль наповняв його душу. В нім повільно крутилися маленькі хробачки амбіції, і, як застрашена ящірка, кидав ся страх за жите.

Душа низька, душа погорджена, що опила ся крові виголоднілого народа, хора зі страху, маленька, жадна душа — коптіла перед мною як огарок свічки, наповняючи край мій смородом духового зіпсутя і злочинів...

РУСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

Се правдива українська народна робітнича організація в Америці.

Заснована вона доперва з кінцем 1910 року, а вже числить тисячі членів по всіх закутинах широкої американської землі.

Руський Народний Союз поставив собі цілию згуртовати всіх Українців в Америці без огляду на їх переконання релігійні та політичні та нести їм поміч моральну і матеріальну.

Вступайте до Р. Н. Союза і ви сей-час. Єслиж нема відділу Руського Народного Союза у вашій місцевості, пострайте ся самі такий відділ у себе заложити.

Лише п'ять членів потреба щоби з'організувати відділ.

Пишіть на таку адресу:

**RUTHENIAN NATIONAL UNION
524-530 Olive Street, Scranton, Pa.**

ЧИ ВИ є ПЕРЕДПЛАТНИКОМ “НАРОДНОЇ ВОЛІ”?

Коли ще сеї часописи не передплачуєте,
то значить передплачувати їх сейчас.

“НАРОДНА ВОЛЯ” є одною з найбільших українських часописій в новім і старім краю.

“НАРОДНА ВОЛЯ” виходить три рази тижнево — в вівторок, четвер і суботу.

“НАРОДНА ВОЛЯ” подає цікаві новини американські і краєві, суспільно-наукові розвідки і все, що дотичить життя українського робочого народу в Америці і на Україні.

ПЕРЕДПЛАТА ВИНОСИТЬ:

В Злучених Державах на цілий рік \$2.50

В Злучених Державах на пів року \$1.25

До Канади і Старого Краю на цілий рік ... \$3.00

До Канади і Старого Краю на пів року ... \$150

Гроші належить висилати враз з замовленем на поштовий або експресовий моні-ордер або в реджістрованім листі на адресу:

NARODNA WOLA

524-530 Olive Street,

Scranton, Pa.

